

KÖLTŐ A NEMZET KAPUJÁBAN

Sok meglepetést szerzett Lezsák Sándor mindannyiunk számára 68 esztendő alatt. A mindannyiunkba – még ha riadoztatva is – bele kell számítani azt a bizonyos, előző társadalmi rendszert is, amelyben élnie és azt megszenvednie adatott; bele azt is, hogy képesítetlen, tanyasi iskolában is dolgozott, miközben tanárit végzett Szegeden. Lakiteleken, a Kiskunságban tanított tanulva, ott szervezte egy művelődési házban, a színjátszócsoporthoz vezetőjeként, az Antológia-estet. És abból eset lett a Hatalom számára. Lezsák Sándor számára az akkori helyzet, ha nem is tragédia, de dráma. Ezért 1975-ben „kormány szintű” figyelmet is érdemelt: az elvtársak azonnal elbocsátották.

Számunkra aztán egyre érkeztek a meglepetések Lakitelekről, ő volt a Lakiteleki Népfőiskola alapítója, mely nemsokára országos szinten is politikai és erkölcsi nép- és nemzetnevelő intézetté magasodott.

Mindössze két verseskönyve jelent meg (a világhírű francia Rimbaudnak csak egy), és csupán jelzés jelentőséggel említem Lezsák nagyszerű kortársának, Pilinszky Jánosnak a szavait: nem az a fontos, hányat csap szárnyával a madár, hanem hogy íveljen.

Most, Lezsák Sándor gyűjteményes könyvét¹ olvasva, ismét meglep a szerző. Magam gyakran közelítem a gyűjteményes köteteket az utolsó – utóbbi – időktől, alkotásoktól. És a Lezsák Sándorét most éppen előlről, hiszen a korai verseket kevésbé ismerem. És a költő most azzal lep meg, ahogy fiatalon egybeölelésnyi érzelmekkel közelít, már az első versektől az öregekhez! Nem jellemző biz’ ez mindenkinél! De nem is törvényszerű.

Szinte könnyű kortársként kimondanunk, hogy hiszen akik megérték a kommunista diktatúrát, egy az egyben vallhatják az öregeknek földjükéről, műhelyükéből való kiűzetésük tényét. Megélni versben viszont másképp nehéz, mint kenyértelen asztal körül.

Az olvasó fényévben is számolhatja az idő fogaskerekeit, melyek a legnemesebb emberfajta is elkoptatják. Lezsák Sándor hamar vált a rendszerváltási népakarat egyik vezéregyéniségévé, mindazzal, amit

1 Lezsák Sándor: *Társai elmentek Megváltót nézni*. Összegyűjtött versek. Bp., 2015, Kairosz Kiadó.

elvégezt. Példabeszédek mellőzve. A gazdát – különösen a nemzet birtokán – azzal mérlegelik, amit megművelt.

Lehet, volt Lezsák Sándor előtt is tüntetése a magányos öregembereknek és öregasszonyoknak, de költészetben, és így – aligha. „...KÉRJÜK AZ ÖREGASSZONYOKAT ÉS AZ ÖREGEMBEREKET, HOGY NE ZAVARJÁK A FORGALMAT!” (...) „A magányos öregasszonyok és öregemberek némán állnak és várakoznak...” Másképp ráz, ébreszt, mutogat, lázít Lezsák, mint mások. Ahogy másképp öreg „A néni arca imakönyvben margaréta, öleli hideg holdudvara: fehér haj és csipkegallér...”

Aki meg nem élte, mármint ez az új nemzedék, az meg sem írhatná a *Nagymama levele Karácsonyra* című verset és annyi más. „...és tudatom véled, hogy mindenszentek napján voltam nagyapátoknál, megint besüppedt a sír, nem jó föld az, mindig besüpped, valamit csinálni kéne...” Talán még annyit hely híján erről a könyvrészről, ahogy „Az Öregember a kútnál megáll / Estére kihúzza a vizet / Az Öregember kihúzza a vizet / Hogy koporsója tiszta legyen”.

Úgy van, ahogy írva vagyon: nem jó föld ez, valamit csinálni kéne. És az is tudatos fölkérés, fölszólítás a '70-es, a '80-as évek magyar mezsgyéjén, hogy süppedékes, történelmi talajra nem lehet új Magyarországot építeni. Csinálni kell valamit. És odaképzelnék e „mindenes” embert és könyvét, elébb a lekváros kenyér mellé, aztán az Országház asztalához, valamit s igazat művelni. NAGYAPA kezeit „fehér gézzel kötötték a fehér vaságyhoz. (...) Kigyúltak roncsolt fényei, / zuhant a gyertyás jégre.”

„Róza néni, a bamba titkok tudója, az okos titkok tudója Róza néni gyönyörű szép imádsággal, répa-magányból, illatos fűvel eltipegett.” Hallottam sokszor, és már nem akarom hasonló eltipegések magyarázatát hallani „történelmi szükségszerűség”-ről.

Lezsák legelőször el- és leszámol önmagában és fennhangon is – lásd a verseit – a képtelen valósággal, amelyben a mindennapi kenyeret a mindennapi megaláztatás is csak sejteti a nap alatt. Nem bazsarózsás kertben való vinnogyás (abból is volt elég) ez a költészet. Villantja föl egy másik vers, *Bátyámnak, Komáromba*: „Köszönöm szépen, jól vagyok. (...) Amikor a mennybolt reccsen, / családommal csöndesebben / mondom azt, hogy jól vagyok, / szép házunkat nem bombázzák, / a cserepet szelek rázzák (...)”

Könnyű képzelni a nagy nemzeti család jólétét, s annak ajtajában Lezsák Sándort is: nem jó a föld, süpped, csinálni kell valamit...

Különben csend van – jut eszünkbe az erdélyi költő, Bartalis János verse is. Csend, halálos. Lezsák Sándor a maga s az Országház küszöbén egyként kimondja, szabadság híján él s van az ember, a költő-ember is, ha nem mondhatja ki azt, AMI VAN. Hadd tegyem hozzá a küszöbnyi huzatban: ma sem, még azt sem mondhatja ki, ami *volt*.

1993-ban Szörényi Levente rockoperát írt Nemeskürty István író, történész szövegekönyvére, abban Lezsák Sándor verseire. Hatalmas volt az érdeklődés, immár a száz százalékosra vélt szabadság légkörében. Az *Atilla, Isten kardja* egyetlen himnusza a szabadság(-vágy)-nak, emelkedett érzelmek s a verslogika történelmiesülésének.

A szabadság ma is csak vágy, mondom én. De akkor a beteljesülés lehelete éltetett milliókat – és dúskáltatott százezreket. „Ellenség itt nem tehet kárt, / Szolgálnom kell most főhivatalát, / Rómát is hallom, s értem HUNNIÁT!” Igen, ezt mondhatja Oresztésszel, egyik történelmi szereplőjével. Bizony, ezek a versbeszédetek betétek is, meg – ha úgy veszem – nem is azok. Két helyen is állják a sarat.

Sok örömet szerez „elhelyezni” az új verseket Lezsák Sándor összegyűjtő könyvében. És ha derül is az olvasó picit, hadd kezdjem még akkor is ezzel a verssel: *Végrendelet*. „...olykor már két bottal járok, / a látásom is romlik, / a tető egy része is beszakadt, / az is elvadult már, / ami a Kertből megmaradt. (...) / de van egy nagy-nagy kérésem, / ez az én utolsó kívánságom: / ne vágják ki a madárcseresznyefát, / alatta ölelt, csókolt először / az én Nagy Szerelmem, / akivel egyre többet álmodok, / akivel hamarosan találkozok...” Világosan látó költővel van ismét dolgunk, aki nem búvik a maga léces kerítése mögé. Lezsák igen-igen rövid idő alatt a mindenséget vállalta. Tanyáktól Országházig. És itt a verse: *Amit nem mondtam el...* „Amit nem mondtam el, / az romlik most. / Ma is megköveznétek / Mindszenty bíborost.” Jaj, ha bár egy is magára venné a lentről felpancsolók közül!

A Költőt mondhatni naponta láttatja a képernyő. Számomra, „szemem előtt” Lezsák Sándor költő, országgyűlési alelnök, ott áll, lenn a kapuban, érinthetőleg és feddhetetlenül. „(...) mert most is van tétje a versnek, / még akkor is, ha »az országúton / végig a szekérrel a négy ökör / lassacskán ballagott«.” (*El*)

Peace of sheet, 2015